HÉZSŐ FERENC PIACON

A BŰVÉSZINAS

A varázsló kedves mulatsága volt az alma-szőlő játék, ahogy ő maga elnevezte. Ez csupán abból állt, kiment a kertbe; ott magot szórt, sóhajtozott, hogy »Csiribi-csiribá«, és uramfia, termő almafa és szőlőtőke nőtt ki nemsokára a földből. Mindenki bámulta, csodálta a varázsló képességét.

Nos, egy szép napon valahol tennivaló akadt, és a varázsló felkerekedett, hogy elintézze. Inasa izgatottan leste, hogy hajlott alakja eltűnjön a sarkon. Aztán kirohant a kertbe. Hatalmas kiterjedésű földdarab volt ez, majd akkora, mint mifelénk egy fél ország. Futkározott benne keresztül-kasul. Szórta a magot és közben folyton csak ezt kiabálta: »Csiribi-csiribá!«, mert csupán csak ennyi jutott eszébe. És ahol elhangzott a bűvös szó, ott szép almafák és szőlőtőkék bújtak ki a földből. Menten virágba borultak, aztán csodálatos gyümölcsöt is hoztak. Amikor az inas pajtásai meglátták ezt, bebújtak a kerítésen és mind varázsolni kezdett. Kis idő leforgása alatt óriási terület lett tele almafával és szőlővel.

Amikor elfáradt a gyerekcsereg, csipegetni kezdte a pompás termést. Ez azonban meglehetősen unalmas mesterség. Az ember rövidesen eltelik vele, utána meg csak akkor nyújtózik szívesen, ha van elég anyagi ösztönzés hozzá. Miután itt erről szó sem lehetett, unszolni kezdték a bűvészinast, hozasson bérmunkást a szürethez. A gyerek azonban halványan emlékezett csak, mivel szokta a Mester munkába hívni a seprűt. A varázsszó pontos változatát nem tudta magában felidézni, így aztán ezt kiáltotta: »Csiribi-csiribá-csiribó-csiribu«.

Nagy meglepetés következett. A seprű mérges ábrázattal kezdte kosárba szedni a gyümölcsöt. A szőlő nagyobb részének aztán kisajtolta a levét, kádban erjesztette, amíg csak zamatos bor nem lett belőle. Boszorkányos gyorsasággal végezte el mindezt; a gyerekek, bár torkig voltak már gyümölccsel, újra lakmározni kezdtek. A kádakból vedeltek a bort. Már valamennyien rosszul érezték magukat. A söprű azonban csak hordta, hordta a tömérdek bort és gyümölcsöt.

— Elég! — kiáltotta a bűvészinas, de az elvarázsolt jószág ezt a szót nem értette. S a gyermek elszörnyedve ébredt a valóra: elfelejtette, milyen igére hagyja abba a söprű a szüretet. Az asztalon halomban állt az alma. Megteltek a karosszékek, a szekrények, a kamrák, csűrök — és az imént elővarázsolt gyümölcsös háromnegyed része még roskadt a terméstől.

— A kultúrházba! — rikkantotta a megijedt gyerek. Mindhiába; nemsokára szinültig megtelt a moziterem, a klubszoba, a pingpong-helyiség is. Az inas ekkor baltát ragadt és négyfelé metszette a gonoszt. De a négy seprűrész önálló életre kelt; ez időtől négyannyi bort és gyümölcsöt cipeltek elő.

A bűvészinas térdre rogyott a seprűk előtt:

— Hagyjátok abba, könyörgöm — kiáltotta. — Esküszöm, holnapra megtudom a varázsszót, előlegezzétek addig a bizalmat.

Persze nem volt ennek se foganatja. De a falu népe korántsem fogta fel ilyen tragikusan a dolgot. Az emberek szürcsölve hasaltak az árok partján, mások felszedték az út porába guruló almákat, és jókedvűen majszolták. Volt olyan is, aki zsákba gyűjtötte a zamatdús gyümölcsöt azzal a leplezetlen szándékkal, hogy azt kemény valutáért értékesítse.

— Lám, a szorgalom mit tesz — szólt az egyik elismerően.

— Igen ám, de csak csodával — mondta a tanács mezőgazdasági osztályának helyettes vezetője.

— Fenét csoda — szólt az öreg —, csak átvették az amerikai farmerek élen járó módszerét. Mindig ezt mondtam.

— Szerintem — így magyarázta a dolgot egy termetes asszony — a bűvészinas Dániában volt tanulmányúton. Ott tanulta az agrotechnikát.

Szegény inas, dehogyis tanult az valamit is. Ha a csámcsogók és szürcsölők jobban szemügyre veszik, bizony megesik a szívük szegény fején. Képzeljék maguk elé a gyereket nyakig almában. Percenként elé perdül egy seprű, szörnyű elszánt ábrázattal és nyakonönti egy kádra való kadarral.

— Kegyelem! — sikoltotta a fiúcska. — Segítség! Mester! Ah, Mester!

— Mi a baj, fickó? — kérdezte a segítségére siető varázsló, holott jól látta a történteket. Kiemelte inasát szorongatott helyzetéből; élesztgette, babusgatta, de a gyermek egyre ezt kiáltotta:

— Mester! Parancsold vissza a söprűt! Süllyeszd el az almafákat! Rohaszd el a szőlőt!

— Nem estem a fejemre — szólt a bölcs Mester. — Nem azért trágyáztam a kertemet, hogy a jó termést tönkretegyem. Mert tudd meg, a fák és tövek nem a varázsszótól nőttek, hanem azért, mert a mi földünk áldott, termékeny; ha trágyázzuk és gondozzuk, rengeteget hoz.

— De a söprű ?!

— Azt anyagilag érdekeltté tettem, azért ilyen szorgalmas. Nem ő a hibás, hanem te, fiacskám.

— Hogy érted ezt?

— Hát ész nélkül telepítettél gyümölcsfát és szőlőt; arra már nem gondoltál, mi lesz, ha az jól terem, hová rakod az értékes almát és szőlőt. Na, ne bőgj, gyere, csinálj raktárházat, ládát, hordót, vasúti kocsit és gazdag leszel. Majd én segítek.

— Kapok büntetést a sok kárbaveszett jószágért? — kérdezte szepegve az inas.

— Igen — mondta a galambepéjű mester. — Mindent neked kell megenned.

MÁTÉ GYÖRGY

Egy asszony a milliók közül

Várnai Zseni Szegeden

A *Katonafiamnak* költője, Várnai Zseni 18-án, szerdán találkozik szegedi olvasóival. Délután fél 4 órakor a városi Somogyi-könyvtár móravárosi fiókjában (Petőfi Sándor sugárút 81/a) beszélget el műveinek kedvelőivel, dedikálja műveit, és ad autógramot. Ezt követően fél 6-kor a Somogyi-könyvtár olvasótermében (közművelődési palota) a *Fiatalok Irodalmi Színpadának* műsora keretezi a *Szépirodalmi Könyvkiadó* és a *Somogyi-könyvtár* által közösen rendezett *író—olvasó találkozót,* amelyen a népszerű költőnő életéről és lírájáról beszél.

Nem először fordul meg Szegeden. Sokan emlékeznek tavalyi látogatására *az újszegedi szövőgyárban,* amikor a szocialista brigádok meghívására kereste fel munkahelyükön szeretőit, a szegedi fonó- és szövőnőket. Ám egy régebbi, húszas évekbeli szegedi látogatására maga az írónő emlékezik vissza *életrajzi trilógiájában,* amely az első nagy sikert elért kiadása után most egy kötetben *„Egy asszony a milliók közül"* címmel a Szépirodalmi Könyvkiadó kiadásában jelent meg. Ebből közöljük az alábbi részletet.

Azután egy plakát akadt a kezembe. Kinyitottam.

A Szegedi Munkásdalegylet zászlóavató ünnepségének hirdetménye volt, lényegében egy országos dalosünnepélyé, amelyen a Budapesti Általános Munkásdalegyesület dalárdái is részt vettek.

Erre az ünnepségre engem is meghívtak a férjemmel együtt. Ugyanis a dalosünnepély műsorán egy kórusom: a *Munkásdal* is szerepelt.

Ezt a kórusdalt azokban az években minden dalárda énekelte, mert jól esett kidalolni, hogy

Ne csüggesszen a bús, zord jelen,
szebb jövő hajnala int felénk.

Ezenkívül még úgy volt, hogy Étsy Emília, a szegedi színház művésznője verset is mond tőlem.

Üldözött, megbélyegzett költő voltam, és nagyon örültem, hogy a szegedi elvtársak annyira ragaszkodnak személyes megjelenésemhez. Elfogadtuk a szíves meghívást, annál is inkább, mert megtudtuk, hogy este a városi színházban Juhász Gyula tartja a bevezető előadást. A férjemet régi barátság fűzte Juhász Gyulához, én meg szerettem volna megismerni őt.

Nem bántuk meg, hogy rászántuk magunkat az utazásra, mert Juhász Gyulát a legjobb hangulatban találtuk, s ő is nagyon örült, hogy elbeszélgethetett velünk a régmúlt és az eljövendő időkről. Pedig egészsége akkor már hanyatlóban volt. Finom, érzékeny idegzete nem bírta a brutális korszak légkörét, s ő is, mint francia költőtársa, Verlaine, többször menekült a kegyetlen világ elől a kórház hűs falai közé. Sokat beszéltek írói körökben Juhász Gyula búskomorságáról, idegösszeomlásáról. Erről szólt barátjához, sorstársához, Gulácsy Lajos festőművészhez intézett verses levele is.

Gulácsy Lajos akkor már a tébolyda menthetetlen lakója volt, és Juhász Gyula hozzá címzett versének zenéje beteg agyához már nem jutott el.

Igen, Gulácsy Lajos, aki *Nakonxipán* festőjének nevezte magát, végérvényesen ottmaradt, ahol

ketyeg a lélek, mint az óra,
de nem mutat időt, irtóztató,

míg Juhász Gyula visszatért még néhányszor a *„józan, gaz pokolba"*. Így nevezte ő az életet, amely akkor körülvette.

Így élt bennem Juhász Gyula képe és hangja a távolban, ilyen búskomorságba süllyedten, s ezért különösen megörültem, mikor végre megismerkedtünk e dalosünnepség alkalmából. Akkor teljesen egészségesnek látszott.

A zászlószentelési ünnepség délelőtt, szabad téren zajlott le, és óriási közönség hallgatta végig a szegedi és a legjobb pesti dalárdák énekét. Utána nagy ebéd volt a vendégek tiszteletére. Én Takács Ferencné zászlóanya, és Juhász Gyula közé kerültem. A költő jókedvű és beszédes volt. Borongós kedélyét feloldotta a jó bor, a kedves társaság, a fiatal zászlóanya talpraesett, vidám beszéde, és minden, ami körülöttünk zajlott. Különösen annak örültem, hogy sokkal jobban ismeri költészetemet, mint gondoltam, de azt már nem árulta el, hogy este a színházban rólam is beszél majd. Lehet, hogy akkor még maga se gondolt rá, mert hiszen — mint később kiderült — teljesen szabad előadást tartott.

Még sokan élnek azok közül, akik ezt az előadást hallották. Takács Ferencék, Étsy Emília és a dalárdák még megmaradt tagjai emlékezhetnek szavaira, és arra is, mily óriási hatást váltott ki előadása a közönségből. Mert azokban az időkben nemigen akadt költő, aki az egykori ellenforradalom fellegvárában így ki mert volna állni a munkások igazáért.

A nézőtéren ültem, mikor Juhász Gyula megjelent a színpadon, és beszélni kezdett. Feltűnően sápadtnak látszott, hangja tompa volt, és ideges remegés vibrált benne. Szinte féltettem őt, hogy nem tudja végigcsinálni, amire vállalkozott. Fölösleges aggodalom volt, mert mikor túljutott az első mondatokon, hangja erőre kapott, s szavai fölszárnyasodtak. Beszédét sokszor szakította meg a tapsvihar, ettől áttüzesedett, s új, meg új fordulatokban csillogtatta képességét.

Semmiféle jegyzetet nem vitt magával, és minden szónoki fogást kerülve beszélt, csupán költői erejétől fűtötten.

Miközben feszült figyelemmel kísértem előadását, egyszer csak hallottam, hogy a nevemet említi. Először azt hittem, talán tévedtem, mert volt valami hihetetlen abban, hogy ott, a szegedi színház színpadán valaki rólam beszéljen. De jól hallottam. Különös kettősség volt ez. Ugyanis éppen azokban a napokban röppent föl újra a nevem, méghozzá a Töreky-tanács előtt a felújított Lukachich-perben. A városparancsnok úr minden felelősséget áthárított rám, szemrebbenés nélkül hivatkozott arra a versemre, amely felhívta a katonákat, hogy...

És a bíróság elfogadta a védekezését.

Ez a vers még akkor évekig vád volt ellenem, és nem dicsfény, ezért hatott oly döbbenetesen, mikor Juhász Gyula ott Szegeden fölemelte a szavát mellette.

A közönségre óriási hatással volt Juhász Gyula előadása, és percekig ünnepelték őt. Talán ez volt az utolsó ilyen szereplése, mert nem sokkal ezután újra elborította a búskomorság.

Juhász Gyula is átlépte annak az országnak küszöbét, ahol *„a lélek úgy ketyeg, mint az óra, de nem mutat időt".*

Hajóra fel, hős férfiak...

Lassan döcög a személyvonat Pest felé. Szemközt velem idősebb, barátkozó természetű férfi ül. Gyorsan megindul köztünk a beszélgetés. Hamar megtudom, hogy ismeretlen ismerősöm nyugalmazott könyvkötő, szakmája így némiképp rokon az enyémmel, ami mindenesetre kicsit közelebb zökkent egymáshoz bennünket.

— Az ostrom után — meséli útitársam — sok régi könyv, írás szóródott szét a romok között. Összeszedegettem néhányat. Van közte egy angol nyelven írt vers. Magyarországról, a magyarokról szól. New Yorkban jelent meg, ha jól emlékszem 1860 körül és Garibaldiról is szó van benne.

Szívesen foglalkozom a szabadságharc utáni emigráció történetével. Útitársam készségesen megígérte, hogy hazaérkezése után eljuttatja hozzám a verset. Két nap múlva már hozta is a posta. Kísérőírás nem volt a borítékban, de a borítékon felfedeztem a feladó nevét. Így tudtam meg, hogy Mika Antalnak hívják.

A finom papíron, gyönyörű szedéssel, röplap formára nyomott vers, címe alatt olvasható dátum szerint valóban 1860-ban jelent meg, New Yorkban. Szerzője M. Heilprin. Hamarosan kiderült, hogy a szabadságharc utáni korszak egyik igen érdekes és eddig még ismeretlen dokumentumát juttatta kezembe a véletlen. A vers címe: *To My Hungarian Friends departing to join Garibaldi, New York, July, 1860.* Hevenyészett fordítása:

MAGYAR BARÁTAIMHOZ,
amikor elbúcsúznak, hogy
csatlakozzanak Garibaldihoz.

New York, július 1860.

Hajóra fel, hős férfiak,
Duzzadt vitorlát tart a víz, —
Hajóra hát, repüljetek,
A szent ügy újra harcra hív.
A szent ügy int, hát menjetek,
Áldás kíséri utatok,
Hajóra hát! A régi kard
Elesre fenve felragyog

A szent szabadság zászlaját,
Mely büszkén lengett ős Budán,
Vonjátok most árbócra fel,
Hadd lássa most az Óceán.
Hazátokért lobog megint,
Bár száz csatában tépte vész,
Folt egy se rajta. Kardotok,
Megőrzi hontok hírnevét.

Ha zúg a szél és táncra kél
Hajótok, zord hullámon át
Győztesen zengje ajkatok
Vörösmartytok Szózat-át.
Az Óceán hullámai
Dörgik majd minden part felé:
Nem halt meg Árpád nemzete,
A nép s hona az életé!

A szent szabadság szelleme
Mártír-sirokból felrepül,
Európa sok zsarnoka
Remegni kezd kegyetlenül.
Es Spárta, Róma újra él,
Es új legendát ír a kor,
Mert most szövetséget kötött
Camillus és Timoleon!

Mert ő az, ő: Timoleon,
Gályáját hozza már a víz.
A Pun szorosba visszatért!
Sápadva látja Dionys'.
Nyugat úgy szenved, s jaj-t kiált
Panormus és Catania.
A zsarnok trónja meginog,
Érzi, hogy el kell buknia.

De vad haláltusába kezd,
S erőtlen dühvel felkiált:
„Szolgáim, gyertek menteni
Felségem ingó trónusát!
Hiába volt a gyötrelem
Es kín, amelyben népem élt?
Találjatok ki néki új
Pokolból orzott szenvedést!

Vagy mit tegyek?" — A válasz ez:
„Hát menekülj... A partra fut.
Némult papok és reszkető
Heréltek közt viszi az út.
Hiába! Róma messze van!
A hősöké a győzelem!
A Sziget újjong. S Ausztria
Nérója reszket szüntelen.

Fél és dühöng. Hungária
Szivében éled új remény
Szép híretekre. Rajta! Vár
Sziciliában már kemény
Két hős magyar: Türr, Tüköry.
E Szigeten, s Itálián
Visz honotokba át az út,
Szabadságtok új hajnalán!